

Vitenskapskomiteen for mat og miljø
Postboks 222 Skøyen
0213 OSLO

Trondheim, 04.05.2020

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2020/6070

Saksbehandler:
Sunniva Aagaard

Vurdering av mulige uheldige følger for biologisk mangfold ved utplanting av karplanter utenfor sitt naturlig utbredelsesområde i Norge.

Miljødirektoratet viser til samhandlingsavtalen inngått mellom Miljødirektoratet og VKM 31.01.2019, samt belastningsfullmakt for oppdrag til VKM på risikovurdering i 2020.

Miljødirektoratet ber VKM med dette om å identifisere mulige uheldige følger for biologisk mangfold ved utplanting, herunder utsåing, av arter av karplanter som finnes naturlig i Norge utenfor den enkelte art -eller bestands utbredelsesområde, i.e. utplanting av individ som ikke hører til noen art eller bestand som forekommer naturlig på stedet. Identifiseringen skal knyttes opp mot et kriteriesett som må utarbeides som del av oppdraget. Disse kriteriene skal deretter testes på frøblandinger som brukes til ulike formål.

Bakgrunn for oppdraget

Målet for forvaltning av arter etter naturmangfoldloven er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.

Naturmangfoldlovens § 3 e) definerer en art eller bestand som fremmed når den ikke forekommer «naturlig» på stedet. Ordet organisme er ifølge forarbeidene til bestemmelsen valgt istedenfor art, fordi begrepet er knyttet opp mot utsetting eller utslipp, og ikke bare omfatter arter, men også underarter, bestander og populasjoner.

Forarbeidene understreker videre at det for å bevare det genetiske mangfoldet innenfor en art ofte er nødvendig å beskytte underarter og genetisk ulike bestander mot introduksjoner av fremmede organismer av samme art, jf. naturmangfoldloven § 5 som sier at *"et forvaltningsmål for arter er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av."*

Flere bestemmelser i naturmangfoldloven og forskrift om fremmede organismer gjelder spesifikt for "fremmede organismer" som definert ovenfor eller for "organismer som ikke tilhører underarter, bestander og populasjoner som finnes på stedet". For å kunne anvende bestemmelsene på planter som finnes naturlig i Norge er det derfor nødvendig å ha kunnskap om individene det er snakk om tilhører samme underarter, bestander og populasjoner som den som finnes på stedet eller ikke. Der individene tilhører en annen bestand enn den som finnes på stedet, må en ha kunnskap om det er grunn til å anta at utplantingen medfører noen risiko for bestanden på stedet.

Forståelsen av begrepene biologisk mangfold, art, bestand og genetiske variasjon etc. må da være i samsvar med bruken og formålet i naturmangfoldlovens §§ 3 og 5 og kapittel IV, samt tilhørende forskrifter.

Miljødirektoratet vil benytte resultatene ved saksbehandling og annen oppfølging under forskrift om fremmede organismer. Det vil blant annet være aktuelt ved vurdering av unntak om krav om tillatelse samt behov for risikovurdering, jf. forskrift om fremmede organismer § 11. Denne utredningen vil videre være direkte relevant i oppfølgingen av arbeidet med en tiltaksplan mot fremmede skadelige organismer og Nasjonal pollinatorstrategi.

Oppdrag

Miljødirektoratet ber VKM om å utvikle kriterier for klassifisering ved overordnet vurdering av mulige uheldige følger for biologisk mangfold ved utplanting, herunder utsåing, av karplanter som forekommer naturlig i Norge, i.e. der de ikke hører til noen art eller bestand som forekommer naturlig på stedet. VKM skal utvikle kriterier som muliggjør identifisering av arter og artsgrupper av karplanter som forekommer naturlig i Norge som i liten grad utgjør en risiko for biologisk mangfold ved utplanting i Norge utenfor den enkelte art - eller bestands utbredelsesområde. Kriteriene skal samtidig kunne brukes til å identifisere når det er behov for art - eller artsgruppespesifikk risikovurdering når individene som skal plantes ut kommer fra en annen bestand enn den som forekommer naturlig på utplantingsstedet.

Kriteriene skal dekke grupper av karplanter med ulike biologiske egenskaper, herunder ulike typer tilpasninger til ulike type pollinering (vind, insekter etc.), tilpasning til spredning av frø, vegetativ formering og variasjon i ploidivå. Hensyn som skal tas vil være relevant opp mot mulig utkrysningsproblematikk, relativt høy økning i konkurransedyktighet av hybride eksemplarer i forhold til truede arter men også reetableringstiltak eller tiltak rettet mot innavlsdepresjon.

Miljødirektoratet ber videre VKM om å foreslå egnet dokumentasjon ved klassifisering og vurdering av risiko etter disse kriteriene og identifisere et representativt utvalg arter i frøblandinger eller tilsvarende som er kommersielt tilgjengelige for ulike typer bruk i forvaltningen. Eksempler på dette er gresstak, grønne tak, samferdselstiltak samt relevant aktivitet ulike verneområder og truede naturtyper samt oppfølgingen av arbeidet med en tiltaksplan mot fremmede skadelige organismer og Nasjonal pollinatorstrategi. Utvalget av gjøres i samråd med Miljødirektoratet.

Avgrensning

Utredningen og kriteriene skal ikke omfatte norske treslag, jf. naturmangfoldloven § 31, som er unntatt fra krav til tillatelse ved utsetting etter forskrift om fremmede organismer § 3, annet ledd, bokstav b.

Juridisk bakgrunn

Naturmangfoldloven § 3 og kapittel IV.
Forskrift om fremmede organismer

Annet relevant regelverk:

Forskrift om såvarer: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1999-09-13-1052?q=såvare>

Relevante rapporter/nettsteder etc.

Veileder til søknad etter forskrift om fremmede

organismer: https://soknadssenter.miljodirektoratet.no/Dokumenter/Veiledere/Veileder_FO_v2.pdf

Econada: <https://www.nibio.no/en/projects/econada-ecologically-sustainable-implementation-of-the-nature-diversity-act-naturmangfoldloven-for-restoration-of-disturbed-landscapes-in-norway>

Naturhistorisk museums arbeid med ex situ bevaring av arter:

<https://www.nhm.uio.no/forskning/samlinger/botanikk/botanisk-hage/ex-situ/>

Forslag til tiltaksplan mot fremmede skadelige organismer:

<https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m1373/m1373.pdf>

Nasjonal pollinatorstrategi: <https://www.regjeringen.no/contentassets/3e16b8410e704d54af40bcb3e687fb4e/nasjonal-strategi-for-villbier.pdf>

Betingelser

Rapporten skal skrives på engelsk med et norsk sammendrag. Publisering av rapporten gjøres i dialog med Miljødirektoratet. Vi viser for øvrig til samhandlingsavtalen mellom Miljødirektoratet og VKM. *Frist for levering av rapporten: 31.12.2020*

Kontaktpersoner i Miljødirektoratet

Sunniva Aagaard, seniorrådgiver, Seksjon for fremmede arter og internasjonal handel

Pål Foss Digre, seniorrådgiver, Juridisk seksjon naturmangfold

Bjarte Rambjør Heide, seksjonsleder, Seksjon for fremmede arter og internasjonal handel

Hilsen

Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Bjarte Rambjør Heide
seksjonsleder

Sunniva Aagaard
seniorrådgiver

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.